

Una porta oberta

Dia Europeu de les Llengües

Grup Promotor
Santillana

Què és el basc?

La llengua basca es parla a banda i banda de l'extrem occidental dels Pirineus, per la qual cosa abasta territoris que pertanyen tant a Espanya (Àlaba, Biscaia, Guipúscoa i Navarra) com a França (al País Basc del Nord: Lapurdi, Baixa Navarra i Zuberoa). El conjunt d'aquestes set províncies és denominat en eusquera Euskal Herria.

Les últimes dades assenyalen que, d'una població total d'uns tres milions de persones, 900.000 són capaces de parlar en eusquera.

El basc és una llengua genèticament aïllada: és a dir, no pertany a cap família lingüística coneguda. Sobre l'origen, s'han anat succeint en la història hipòtesis d'allò més diverses. No obstant això, a dia d'avui, l'única teoria plausible és la que estableix una relació genètica entre el basc i l'aquità, parlat al sud-oest de l'actual França.

Més enllà de les conquestes, aliances i frens del passat, al segle XIX, el moviment anomenat *renaixement* que es va estendre per moltes terres sense estat i amb llengua pròpia, va arribar també a terres basques. Amb l'organització dels Jocs Florals, la llengua basca va guanyar presència en l'esfera pública i es va iniciar una consciència basca supraestatal, basada en la llengua.

Les tres primeres dècades de segle XX van ser anys daurats per a la llengua basca. El 1918, la Societat d'Estudis Bascos Eusko Ikaskuntza va fer el seu primer congrés; el 1919 va néixer Euskaltzaindia, l'Acadèmia de la Llengua Basca, i un grup de poetes va crear l'associació Euskaltzaleak, amb l'eusquera com a eix i objectiu. El 1936, però, un cop esclatada la Guerra Civil espanyola, la llengua basca va perdre l'oficialitat.

Després de llargs anys de menyspreu de la llengua per part de la dictadura franquista, en la dècada de 1960 el basc va esdevenir l'ànima de la nació basca. Fou essencial el paper de les *ikastolas* (escoles infantils en llengua basca) i les *gau-eskolas* (centres d'ensenyament de la llengua per a adults). Com a gran novetat, no es limitaran a l'ensenyament de l'eusquera a alumnes que tenen el basc com a llengua materna, sinó que pretendran estendre's al conjunt d'Euskal Herria, incloent-hi territoris on no es parla basc des de fa segles i alumnes de llengua materna castellana o francesa.

El basc ha conegut des del segle XVII una tradició literària ininterrompuda a la qual, en temps moderns, ha donat un impuls innegable el mateix procés d'unificació de la llengua literària o estàndard (*euskara batua*), les bases de la qual es van acordar el 1968. Si el 1968 es van publicar 93 obres en llengua basca, el 2017 se'n publicaren 2.267. La llengua estàndard s'empra a l'administració, en el sistema educatiu, als mitjans de comunicació i, en general, en la literatura.

Segons la UNESCO, la llengua basca es troba en una situació de debilitat, especialment a Navarra, i en situació de gran risc al País Basc del Nord. Els progressos en el coneixement de l'idioma no sempre repercuteixen en l'ús, que avança molt lentament. La supervivència del basc, malgrat les dificultats, està assegurada, però continua sense estar-ho en tots els territoris de l'eusquera d'una manera uniforme.

Font: ETXEPARE EUSKAL INSTITUTUA (Traducció i adaptació)